

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. rugsėjo 2 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Energetikos chartijos sutartis – 26 straipsnis – Netaikymas tarp valstybių narių – Arbitražo sprendimas – Teisminė kontrolė – Valstybės narės teismo jurisdikcija – Trečiosios valstybės veiklos vykdytojo ir trečiosios valstybės ginčas – Teisingumo Teismo jurisdikcija – Energetikos chartijos sutarties 1 straipsnio 6 punktą – Sąvoka „investicija“

Byloje C-741/19

dėl *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija) 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. spalio 8 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Moldovos Respublika

prieš

Komstroy LLC, bendrovės *Energoalians* teisių perėmėja,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, L. Bay Larsen, N. Piçarra ir A. Kumin, teisėjai T. von Danwitz, M. Safjan, D. Šváby, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, L. S. Rossi (pranešėja) ir I. Jarukaitis,

generalinis advokatas M. Szpunar,

posėdžio sekretorė M. Krausenböck, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. lapkričio 17 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Moldovos Respublikos, atstovaujamos advokatų M. Boccon Gibod, M. Ostrove, T. Naud ir S. Salem,
- bendrovės *Komstroy LLC*, *Energoalians* teisių perėmėjos, atstovaujamos advokatų A. Lazimi, S. Nadeau Seguin, B. Le Bars ir R. Kaminsky,

* Proceso kalba: prancūzų.

- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos A. Daniel,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller ir D. Klebs,
- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos J. Ruiz Sánchez ir S. Centeno Huerta,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Aiello,
- Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos J. M. Hoogveld,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Suomijos vyriausybės, atstovaujamos H. Leppo,
- Švedijos vyriausybės, atstovaujamos C. Meyer-Seitz, A. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, H. Shev, H. Eklinder, R. Shahsavan Eriksson, O. Simonsson ir J. Lundberg,
- Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos B. Driessen ir A. Lo Monaco,
- Europos Komisijos, atstovaujamos R. Vidal Puig, A. Biolan, T. Maxian Rusche ir O. Beynet,

susipažinęs su 2021 m. kovo 3 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Energetikos chartijos sutarties, pasirašytos 1994 m. gruodžio 17 d. Lisabonoje (OL L 380, 1994, p. 24; toliau – ECHS) ir patvirtintos Europos Bendrijų vardu 1997 m. rugsėjo 23 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 98/181/EB, EAPB, Euratomas (OL L 69, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 24), 1 straipsnio 6 punkto ir 26 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Moldovos Respublikos ir *Komstroy LLC* ginčą dėl arbitražo teismo, kuris 2013 m. spalio 25 d. priėmė sprendimą Paryžiuje (Prancūzija), jurisdikcijos.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 ECHS sudaro preambulė ir aštuonios dalys, tarp jų – I dalis „Sąvokos ir tikslai“, apimanti šios sutarties 1 ir 2 straipsnius, II dalis „Didmeninė prekyba [Prekyba]“, kurią sudaro minėtos sutarties 3–9 straipsniai, III dalis „Investicijų skatinimas ir apsauga“, apimanti 10–17 straipsnius, ir V dalis „Ginčų sprendimas“, kurioje yra tos pačios sutarties 26–28 straipsniai.

4 Kaip nurodyta ECHS preambulėje, susitariančiosios šalys sudarė šią sutartį, be kita ko, „norėdamos įgyvendinti pagrindinę Europos energetikos chartijos iniciatyvos idėją, pagal kurią ekonomikos augimas būtų skatinamas taikant investavimo ir prekybos [investavimą ir prekybą] energetikos srityje liberalizuojančias priemones“.

5 ECHS 1 straipsnyje „Sąvokos“ numatyta:

„Šioje Sutartyje:

<...>

5. „Ekonominė veikla energetikos sektoriuje“ – tai ekonominė veikla, susijusi su energetikos medžiagų ir produktų, išskyrus tuos, kurie įtraukti į priedą NI, tyrimais, gavyba, perdirbimu, gamyba, sandėliavimu, transportavimu žeme, perdavimu, skirstymu, prekyba, rinkodara ar pardavimu arba susijusi su šilumos paskirstymu į daugelį patalpų.

6. „Investicija“ – tai bet kokios rūšies turtas, kurį turi ar tiesiogiai arba netiesiogiai valdo ar kontroliuoja investuotojas, ir kuriam priskiriama:

- a) materialus ir nematerialus, kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas ir bet kokios turbinės teisės, pavyzdžiui, nuoma, įkeitimas, suvaržymas ir užstatymas;
- b) bendrovė ar verslo įmonė arba akcijos, pajai ar kitokių formų dalyvavimas nuosavu turtu bendrovėje ar verslo įmonėje, taip pat obligacijos ir kitokia bendrovės ar verslo įmonės skola;
- c) piniginės ar sąlygų vykdymo pretenzijos [piniginiai reikalavimai ar teisė reikalauti prievolių įvykdymo] pagal sutartį, turinčią ekonominės vertės ir susijusią su investicija;
- d) intelektinė nuosavybė;
- e) įplaukos;
- f) bet kokia įstatymais ar sutartimi arba bet kokia pagal įstatymus išduota licencija ar leidimu suteikta teisė užsiimti bet kokia ekonomine veikla energetikos sektoriuje.

Investuojamo turto formos pakeitimas neturi įtakos jo, kaip investicijos, apibūdinimui, o sąvoka „investicija“ nusakomos visos investicijos, kurios šios Sutarties įsigaliojimo investiciją atliekančio investuotojo Susitariančiajai Šaliai dieną arba jos įsigaliojimo tai Susitariančiajai Šaliai, kurios teritorijoje ta investicija yra atliekama, dieną, pasirenkant vėlesnę iš jų (toliau – „įsigaliojimo data“), jau buvo atliktos arba buvo atliktos vėliau, tačiau Sutartis taikoma dalykams, turintiems įtakos tokioms investicijoms po įsigaliojimo datos.

„Investicija“ nurodo bet kokią investiciją, susijusią su ekonomine veikla energetikos sektoriuje ir investicijomis ar investicijų rūšimis, Susitariančiosios Šalies savo teritorijoje pavadintomis „Chartijos efektyvumo projektais“, apie kuriuos pranešta sekretoriatui.

7. „Investuotojas“ – tai:

- a) kai tai susiję su Susitariančiaja Šalimi:
 - i) fizinis asmuo, turintis tos Susitariančiosios Šalies pilietybę arba, pagal galiojančius įstatymus, nuolat joje gyvenantis;
 - ii) bendrovė ar kita organizacija, įkurta pagal toje Susitariančioje Šalyje galiojančius įstatymus;
- b) kai tai susiję su „trečiaja valstybe“, fizinis asmuo, bendrovė ar kita organizacija, kuri vykdo [atitinka], *mutatis mutandis*, sąlygas, a punkte keliamas Susitariančiajai Šaliai.“

6 ECHS 26 straipsnyje „Investuotojo ir Susitariančiosios Šalies ginčų sprendimas“ nurodyta:

„1. Susitariančiosios Šalies ir kitos Susitariančiosios Šalies investuotojo ginčai dėl pastarojo investicijų pirmosios teritorijoje, susiję su įtariamu pirmosios šalies padarytu įsipareigojimų pagal III dalį pažeidimu, jeigu įmanoma, sprendžiami taikiai.

2. Jeigu tokių ginčų pagal šio straipsnio 1 dalies nuostatas negalima išspręsti per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią viena iš ginčo šalių paprašė taikaus sprendimo, investuojančioji ginčo šalis gali rinktis iš šiuos [toliau nurodytų] to [tokio] ginčo sprendimo būdus [būdų]:

a) perduoti jį spręsti ginče dalyvaujančios Susitariančiosios Šalies teismams arba administraciniams tribunolams [teismams];

arba

b) spręsti jį bet kuria taikytina ginčų sprendimo tvarka, dėl kurios susitarta iš anksto;

arba

c) spręsti jį taip, kaip nustatyta tolesnėse šio straipsnio dalyse.

3. a) Išskyrus tik šios dalies b ir c punktuose numatytus atvejus, kiekviena Susitariančioji Šalis besąlygiškai sutinka perduoti ginčą spręsti tarptautiniam arbitražui arba taikintojui pagal šio straipsnio nuostatas;

<...>

<...>

4. Jeigu investuotojas nusprendžia spręsti ginčą pagal šio straipsnio 2 dalies c punktą, minėtasis investuotojas raštu pateikia savo sutikimą ginčą perduoti:

a) i) Tarptautiniam ginčų dėl investicijų sprendimo centrui, įkurtam Valstybių ir kitų valstybių piliečių ginčų dėl investicijų sprendimo konvencija, pateikta pasirašyti 1965 m. kovo 18 d. Vašingtone (toliau – „Icsid konvencija“), jeigu ir investuotojo Susitariančioji Šalis, ir ginče dalyvaujanti Susitariančioji Šalis yra Icsid konvencijos šalis; arba

ii) Tarptautiniam ginčų dėl investicijų sprendimo centrui, įkurtam šios dalies a punkto i papunktyje minėta konvencija, pagal taisykles, reglamentuojančias Centro sekretoriato procesinių veiksmų administravimo papildomas sąlygas <...> jeigu investuotojo Susitariančioji Šalis arba ginče dalyvaujanti Susitariančioji Šalis, tačiau ne abi kartu, yra Icsid konvencijos šalis;

b) vienam arbitrai arba *ad hoc* arbitražo tribunolui pagal Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos arbitražo taisykles (toliau – „Uncitral“);

arba

c) nagrinėti arbitraže, kurį vykdo Stokholmo [(Švedija)] prekybos rūmų arbitražo institutas.

<...>

6. Tribunolas, įsteigtas taip, kaip numatyta šio straipsnio 4 dalyje [Pagal šio straipsnio 4 dalies nuostatas įsteigtas teismas] sprendžia ginčijamus klausimus vadovaudamasis šia Sutartimi ir taikytinomis tarptautinės teisės taisyklėmis ir principais.

<...>

8. Arbitražo sprendimai, kuriais gali būti priteistos ir palūkanos, yra galutiniai ir ginčo šalims privalomi. <...>“

Prancūzijos teisė

7 *Code de procédure civile* (Civilinio proceso kodeksas) 1520 straipsnyje reglamentuojamos sąlygos ieškiniui dėl Prancūzijoje priimto arbitražo sprendimo panaikinimo pareikšti. Šioje nuostatoje numatyta:

„Ieškinį dėl panaikinimo galima pareikšti tik jeigu:

1° arbitražo teismas klaidingai pripažino turįs jurisdikciją arba neturįs jurisdikcijos; arba

2° arbitražo teismas buvo sudarytas netinkamai; arba

3° arbitražo teismas priėmė sprendimą, nesilaikydamas jam pavestos funkcijos; arba

4° nebuvo laikomasi rungimosi principo; arba

5° sprendimo pripažinimas arba vykdymas prieštarauja tarptautinei viešajai tvarkai.“

Ginčas pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

8 Vykdydama kelias 1999 m. sudarytas sutartis Ukrainos gamintoja *Ukrenergo* pardavė elektros energiją Ukrainos paskirstymo bendrovei *Energoalians*, ši perpardavė šią elektros energiją Jungtinės Karalystės Mergelių Salose įregistruotai bendrovei *Derimen*, o ši savo ruožtu perpardavė šią elektros energiją Moldovos valstybės įmonei *Moldtranselectro*, eksportavusiai ją į Moldovą. *Moldtranselectro* ir *Ukrenergo* kas mėnesį tiesiogiai tarpusavyje nustatydavo tiekimos elektros energijos kiekį. *Ukrenergo* tiekė šią elektros energiją *Moldtranselectro* 1999 ir 2000 m., išskyrus 1999 m. gegužės–liepos mėn., pagal „DAF Incoterms 1990“ sąlygas, t. y. iki Ukrainos ir Moldovos Respublikos sienos (iš Ukrainos pusės).

9 Bendrovė *Derimen* sumokėjo bendrovei *Energoalians* už visą taip įsigytą elektros energiją, o *Moldtranselectro* su bendrove *Derimen* už šią elektros energiją atsiskaitė tik iš dalies.

10 2000 m. gegužės 30 d. *Derimen* turėtą skolinį reikalavimą *Moldtranselectro* perleido bendrovei *Energoalians*.

11 *Moldtranselectro* padengė tik dalį turėtos skolos bendrovei *Energoalians*, perleisdama jai turimus skolinius reikalavimus. Bendrovė *Energoalians* nesėkmingai mėgino išsireikalauti likusią šios skolos dalį – 16 287 185,94 Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių (USD) (maždaug 13 735 000 EUR), pirma kreipdamasi į Moldovos teismus, o vėliau – į Ukrainos teismus.

- 12 Nusprendusi, kad tokiomis aplinkybėmis Moldovos Respublika kai kuriais savo veiksmais aiškiai pažeidė pagal ECHS prisiimtus įsipareigojimus, *Energoalians* pradėjo ECHS 26 straipsnio 4 dalies b punkte numatytą *ad hoc* arbitražo procedūrą.
- 13 2013 m. spalio 25 d. Paryžiuje priimtu sprendimu *ad hoc* arbitražo teismas, sudarytas siekiant išspręsti šį ginčą, pripažino savo jurisdikciją ir nusprendęs, kad Moldovos Respublika neįvykdė tarptautinių įsipareigojimų, įpareigojo ją sumokėti *Energoalians* tam tikrą pinigų sumą pagal ECHS.
- 14 2013 m. lapkričio 25 d. Moldovos Respublika pareiškė ieškinį *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija) pagal Civilinio proceso kodekso 1520 straipsnį dėl tokio arbitražo sprendimo panaikinimo, remdamasi viešąja tvarka grindžiamos nuostatos, t. y. nuostatos, susijusios su minėto arbitražo teismo jurisdikcija, pažeidimu.
- 15 2016 m. balandžio 12 d. sprendimu *Cour d'appel de Paris* panaikino minėtą arbitražo teismo sprendimą, motyvuodamas tuo, kad jį priėmęs arbitražo teismas klaidingai pripažino turįs jurisdikciją. Jis nusprendė, kad ginčas tarp *Energoalians* ir Moldovos Respublikos buvo susijęs su skoliniu reikalavimu, kurį *Derimen* perleido bendrovei *Energoalians* ir kuris susijęs tik su elektros energijos pardavimu. Vis dėlto, nesant jokio *Energoalians* įnašo Moldovoje, toks reikalavimas negalėjo būti laikomas „investicija“, kaip tai suprantama pagal ECHS, todėl nėra pagrindo šio arbitražo teismo jurisdikcijai.
- 16 Gavęs *Komstroy*, kuri nuo 2014 m. spalio 6 d. perėmė *Energoalians* teises, kasacinį skundą *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) 2018 m. kovo 28 d. sprendimu panaikino 2016 m. balandžio 12 d. *Cour d'appel de Paris* sprendimą, motyvuodamas tuo, kad šis teismas aiškino investicijų sąvoką, pridėdamas ECHS nenumatytą sąlygą, ir grąžino bylą nagrinėti iš naujo tam pačiam, tik kitos sudėties apeliaciniame teisme.
- 17 Minėtame apeliaciniame teisme Moldovos Respublika teigia, kad arbitražo teismas turėjo atsisakyti jurisdikcijos. Pirmiausia ji nurodo, kad iš elektros energijos pardavimo sutarties kilęs skolinis reikalavimas, kurį *Energoalians* perėmė iš *Derimen*, nėra „investicija“, kaip ji suprantama pagal ECHS 26 straipsnio 1 dalį, siejant ją su šios sutarties 1 straipsnio 6 punktu, todėl negalėjo būti arbitražo bylos dalykas, nes arbitražo procedūra numatyta tik pagal ECHS III dalį, susijusią būtent su investicijomis. Be to, net darant prielaidą, kad toks skolinis reikalavimas gali būti laikomas „investicija“, kaip ji suprantama pagal minėtas nuostatas, ją atliko įmonė, kuri nėra ECHS susitariančioji šalis, nes *Derimen* registruota Didžiosios Britanijos Mergelių salose. Galiausiai minėtas skolinis reikalavimas buvo susijęs su elektros energijos pardavimo sandoriu, įvykdytu ne Moldovos „teritorijoje“, nes elektros energija buvo parduodama ir tiekama tik iki Ukrainos ir Moldovos Respublikos sienos (iš Ukrainos pusės).
- 18 Vis dėlto *Komstroy* tvirtina, kad minėtas arbitražo teismas turėjo jurisdikciją pagal ECHS 26 straipsnį, nes įvykdytos visos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos, susijusios su jo jurisdikcija.
- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad siekdamas išspręsti ginčą dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, dėl kurio į jį kreiptasi, jis turi nuspręsti, ar, kaip tai suprantama pagal ECHS, Moldovos Respublikos ir *Energoalians* ginčas susijęs su investicija, o jei taip, tai ar šią investiciją atliko *Energoalians* ir ar ji buvo atlikta Moldovos „teritorijoje“.

20 Tokiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Paris* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [ECHS] 1 straipsnio 6 punktą turi būti aiškinamas taip, kad pagal elektros energijos pardavimo sutartį, kuri nesusijusi su jokia investuotojo įnašu priimančiojoje valstybėje, kylantis skolinis reikalavimas gali būti „investicija“, kaip ji suprantama pagal šį straipsnį?
2. Ar [ECHS] 26 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad susitariančiosios šalies investuotojo įgytas [valstybės, kuri nėra susitariančioji šalis] ekonominės veiklos vykdytojo skolinis reikalavimas yra investicija?
3. Ar [ECHS] 26 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad investuotojo skolinis reikalavimas, susijęs su iki priimančiosios valstybės sienos tiekiamos elektros energijos pardavimo sutartimi, gali būti investicija kitos susitariančiosios šalies teritorijoje, jeigu tos šalies teritorijoje investuotojas nesiverčia jokia ekonomine veikla?“

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 21 Europos Sąjungos Taryba, Vengrijos, Suomijos ir Švedijos vyriausybės bei *Komstroy* iš esmės laikosi nuomonės, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į pateiktus klausimus, nes Sąjungos teisė netaikoma pagrindinėje byloje nagrinėjamam ginčui, kadangi šio ginčo šalys nepriklauso Europos Sąjungai.
- 22 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso aiškinti Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų priimtus aktus.
- 23 Iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal SESV 217 ir 218 straipsnius Tarybos sudarytas susitarimas, kiek tai susiję su Sąjunga, yra vienos iš jos institucijų priimtas aktas, kad nuo šio susitarimo įsigaliojimo dienos jo nuostatos yra sudedamoji Sąjungos teisės sistemos dalis ir kad pagal šią teisės sistemą Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti prejudicinį sprendimą dėl šio susitarimo išaiškinimo (1974 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Haegeman*, 181/73, EU:C:1974:41, 3–6 punktai; 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Lesoochránárske zoskupenie*, C-240/09, EU:C:2011:125, 30 punktas ir 2017 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Aebtri*, C-224/16, EU:C:2017:880, 50 punktas).
- 24 Aplinkybė, kad atitinkamas susitarimas yra mišrus susitarimas, kurį sudarė Sąjunga ir daugelis valstybių narių, savaime nereiškia, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo šioje byloje.
- 25 Iš tiesų reikia pažymėti, kad pateikti klausimai susiję su sąvoka „investicija“, kaip ji suprantama pagal ECHS.
- 26 Nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo Sąjunga, kiek tai susiję su tiesioginėmis užsienio investicijomis, pagal SESV 207 straipsnį turi išimtinę kompetenciją, o kiek tai susiję su kitomis nei tiesioginėmis investicijomis – pasidalijamąją kompetenciją (2017 m. gegužės 16 d. Nuomonė 2/15 (Laisvosios prekybos susitarimas su Singapūru, EU:C:2017:376, 82, 238 ir 243 punktai).
- 27 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti ECHS, visų pirma, kaip nurodyta šio sprendimo 24 punkte, vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrai.

- 28 Žinoma, Teisingumo Teismas iš esmės neturi jurisdikcijos aiškinti tarptautinio susitarimo dėl jo taikymo kilus ginčui, nesusijusiam su Sąjungos teise. Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai toks ginčas kyla tarp trečiosios valstybės investuotojo ir kitos trečiosios valstybės.
- 29 Vis dėlto, viena vertus, Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad jeigu tarptautinio susitarimo nuostata gali būti taikoma ir į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančioms, ir į šios teisės taikymo sritį nepatenkančioms situacijoms, Sąjunga turi tam tikrą interesą, kad, siekiant išvengti skirtingo aiškinimo ateityje, ši nuostata būtų aiškinama vienodai, nesvarbu, kokios būtų jos taikymo sąlygos (šiuo klausimu žr. 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Giloy*, C-130/95, EU:C:1997:372, 23–28 punktus; 1998 m. birželio 16 d. Sprendimo *Hermès*, C-53/96, EU:C:1998:292, 32 punktą ir 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Dior ir kt.*, C-300/98 ir C-392/98, EU:C:2000:688, 35 punktą).
- 30 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta šio sprendimo 26 ir 27 punktuose, taip yra kalbant ir apie ECHS 1 straipsnio 6 punktą, ir ECHS 26 straipsnio 1 dalį, kuriuos prašo išaiškinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 31 Šiuo klausimu, viena vertus, reikia pažymėti, kad minėtam teismui byloje, kuriai tiesiogiai taikoma Sąjungos teisė, susijusioje su ginču tarp trečiosios valstybės veiklos vykdytojo ir valstybės narės, gali tekti priimti sprendimą dėl tų pačių ECHS nuostatų aiškinimo. Tai būtų įmanoma ne tik tuo atveju, kai, kaip šioje byloje, prašoma panaikinti arbitražo teismo, kurio buveinė yra valstybės narės teritorijoje, priimtą arbitražo sprendimą, bet ir tuo atveju, jei būtų kreiptasi į valstybės narės atsakovės teismus pagal ECHS 26 straipsnio 2 dalies a punktą.
- 32 Kita vertus, bet kuriuo atveju svarbu pažymėti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo šalys, remdamosi ECHS 26 straipsnio 4 dalies b punktu, nusprendė perduoti šį ginčą spręsti *ad hoc* arbitražo teismui, sudarytam remiantis UNCITRAL arbitražo reglamentu, ir pagal šį arbitražo reglamentą sutiko, kad arbitražo buveinė būtų Paryžiuje.
- 33 Dėl šio laisvo šių šalių pasirinkimo Prancūzijos teisė, kaip *lex fori*, taikytina ginčui pagrindinėje byloje pagal šioje teisėje numatytas sąlygas ir apribojimus. Konkrečiai kalbant, pagal Civilinio proceso kodekso 1520 straipsnį Prancūzijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius, kuriais Prancūzijoje priimtą arbitražo teismo sprendimą prašoma panaikinti dėl arbitražo teismo jurisdikcijos nebuvimo. Vis dėlto Sąjungos teisė laikoma kiekvienoje valstybėje narėje galiojančios teisės dalimi (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 41 punktą).
- 34 Taigi arbitražo buveinės nustatymas valstybės narės, šiuo atveju Prancūzijos, teritorijoje lemia, kad šios valstybės narės teritorijoje pradėti procedūrai taikoma Sąjungos teisė, kurios laikymąsi pagal ESS 19 straipsnį privalo užtikrinti bylą nagrinėjantis teismas.
- 35 Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, tik ginčą pagrindinėje byloje nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, jei pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (2020 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Dokumentų klastojimas)*, C-510/19, EU:C:2020:953, 25 punktą ir 2021 m. balandžio 15 d. Sprendimo *État belge (Aplinkybės, susiklosčiusios po sprendimo dėl perdavimo priėmimo)*, C-194/19, EU:C:2021:270, 22 punktą).

- 36 Tiesa, 1999 m. birželio 15 d. Sprendime *Andersson ir Wåkerås-Andersson* (C-321/97, EU:C:1999:307, 28–32 punktai) ir 2003 m. gegužės 15 d. Sprendime *Salzmann* (C-300/01, EU:C:2003:283, 66–70 punktai) Teisingumo Teismas konstatavo, kad aplinkybės, jog prejudicinį klausimą pateikė valstybės narės teismas, nepakanka, kad būtų pateisinta jo jurisdikcija aiškinti 1992 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimą (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3; toliau – EEE susitarimas).
- 37 Vis dėlto bylose, kuriose priimti minėti sprendimai, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai turėjo taikyti EEE susitarimą situacijoms, nepatenkančioms į Sąjungos teisės sistemos taikymo sritį, nes, priešingai nei pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija, šios situacijos buvo susijusios su laikotarpiu iki valstybių, kurių šie teismai buvo, įstojimo į Sąjungą. Teisingumo Teismas patikslino, kad jo jurisdikcija aiškinti Sąjungos teisę, kurios sudedamoji dalis yra EEE susitarimas, susijusi su minėtos teisės taikymu naujosiose valstybėse narėse tik nuo jų įstojimo dienos (šiuo klausimu žr. 1999 m. birželio 15 d. Sprendimo *Andersson ir Wåkerås-Andersson*, C-321/97, EU:C:1999:307, 31 punktą ir 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Salzmann*, C-300/01, EU:C:2003:283, 69 punktą).
- 38 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į pateiktus prejudicinius klausimus.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 39 Pirmuoju klausimu, kurio apimtį reikia vertinti atsižvelgiant į pagrindinės bylos dalyką, susijusį su šio sprendimo 13 punkte nurodytą sprendimą priėmusio *ad hoc* arbitražo teismo jurisdikcija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar ECHS 1 straipsnio 6 punktą ir 26 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad, kai šios sutarties susitariančiosios šalies įmonė įgyja iš elektros energijos tiekimo sutarties kylantį skolinį reikalavimą tos pačios sutarties susitariančiosios šalies valstybės įmonės atžvilgiu, nesiejamą su investicija, iš valstybės, kuri nėra šios sutarties susitariančioji šalis, įmonės, tai gali būti laikoma „investicija“, kaip tai suprantama pagal šias nuostatas, nors toks skolinis reikalavimas nereiškia, kad jo įgijėjas atliko kokį nors įnašą priimančiosios susitariančiosios šalies teritorijoje.
- 40 Siekiant atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia patikslinti, kaip pažymėjo kelios procedūroje dalyvavusios valstybės narės, kokie susitariančiosios šalies ir kitos susitariančiosios šalies investuotojo ginčai dėl pastarojo investicijos susitariančiosios šalies teritorijoje gali būti nagrinėjami arbitražo teisme pagal ECHS 26 straipsnį.
- 41 Šiuo klausimu reikia patikslinti, kad nors aplinkybė, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamas ginčas, grindžiamas ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punktu, kilo tarp trečiosios valstybės veiklos vykdytojo ir kitos trečiosios valstybės, dėl šio sprendimo 22–38 punktuose nurodytų priežasčių nereiškia, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į šiuos klausimus, iš to negalima daryti išvados, kad ši ECHS nuostata taip pat taikoma ginčui tarp valstybės narės veiklos vykdytojo ir kitos valstybės narės.
- 42 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją tarptautinis susitarimas negali pažeisti Sutartyse nustatyto kompetencijos paskirstymo, vadinasi, ir Sąjungos teisės sistemos autonomijos, kurios laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas. Šis principas visų pirma įtvirtintas

SESV 344 straipsnyje, pagal kurį valstybės narės įsipareigoja ginčų dėl Sutarčių aiškinimo ar taikymo nespresti kitais būdais, nei nustatyta Sutartyse (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 32 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 43 Taip pat pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją Sąjungos teisės autonomiškumas tiek valstybių narių teisės, tiek tarptautinės teisės atžvilgiu pateisinamas esminiais Sąjungos ir jos teisės ypatumais, susijusiais, be kita ko, su konstitucine Sąjungos struktūra ir pačiu minėtos teisės pobūdžiu. Sąjungos teisei būdinga tai, kad ji yra kilusi iš savarankiško šaltinio, kurį sudaro Sutartys, kad ji yra viršesnė už valstybių narių teisę ir kad įvairios nuostatos yra tiesiogiai taikomos valstybių narių nacionaliniams subjektams ir joms pačioms. Dėl šių ypatumų susiformavo struktūrinis principų, normų ir tarpusavyje priklausomų teisinių santykių, siejančių pačią Sąjungą su jos valstybėmis narėmis ir tarpusavyje pačias valstybes nares, tinklas (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 33 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2019 m. balandžio 30 d. Nuomonės 1/17 (ES ir Kanados IEP susitarimas), EU:C:2019:341, 109 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 44 Taigi ši autonomija grindžiama tuo, kad Sąjunga turi savo konstitucinius pagrindus. Prie šių pagrindų priskirtinos, be kita ko, ESS ir SESV nuostatos, kuriose įtvirtintos kompetencijos suteikimo ir pasidalijimo taisyklės, Sąjungos institucijų ir jos teismų sistemos veikimo taisyklės, taip pat pagrindinės taisyklės konkrečiose srityse, suformuluotos taip, kad prisidėtų prie integracijos, apie kurią primenama ESS 1 straipsnio antroje pastraipoje, įgyvendinimo (šiuo klausimu žr. 2019 m. balandžio 30 d. Nuomonės 1/17 (ES ir Kanados IEP susitarimas), EU:C:2019:341, 110 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 45 Siekiant užtikrinti, kad būtų išlaikyti šie taip sukurtos teisinės sistemos ypatumai ir autonomija, Sutartyse nustatyta teismų sistema, turinti garantuoti nuoseklų ir vienodą Sąjungos teisės aiškinimą. Pagal ESS 19 straipsnį nacionaliniai teismai ir Teisingumo Teismas turi garantuoti visišką šios teisės taikymą visose valstybėse narėse ir teisės subjektams pagal šią teisę suteikiamą veiksmingą teisminę gynybą, o Teisingumo Teismas turi išimtinę jurisdikciją pateikti galutinį minėtos teisės išaiškinimą. Šiuo tikslu ši sistema apima, be kita ko, SESV 267 straipsnyje numatytą prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūrą (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 35 ir 36 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija ir 2019 m. balandžio 30 d. Nuomonės 1/17 (ES ir Kanados IEP susitarimas), EU:C:2019:341, 111 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 46 Užmezgant dialogą tarp teismų, t. y. Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų, šia procedūra, kuri yra kertinis taip sukurtos teisminės sistemos akmuo, siekiama užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą ir taip garantuoti jos nuoseklumą, visišką veiksmingumą, autonomiją ir galiausiai savitą Sutartimis sukurtos teisės pobūdį (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 37 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 47 Būtent atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia išnagrinėti, ar ginčas tarp valstybės narės ir kitos valstybės narės investuotojo dėl jo atliktos investicijos pirmojoje valstybėje narėje gali būti nagrinėjamas arbitraže pagal ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punktą.
- 48 Šiuo tikslu, pirma, reikia pažymėti, kad pagal ECHS 26 straipsnio 6 dalį arbitražo teismas, numatytas to paties straipsnio 4 dalyje, priima sprendimą dėl ginčijamų klausimų remdamasis ECHS ir taikytinomis tarptautinės teisės taisyklėmis ir principais.
- 49 Kaip nurodyta šio sprendimo 23 punkte, pati ECHS yra Sąjungos teisės aktas.

- 50 Vadinas, arbitražo teismas, kaip antai numatytas ECHS 26 straipsnio 6 dalyje, turi išaiškinti arba net taikyti Sąjungos teisę.
- 51 Taigi, antra, reikia patikrinti, ar toks arbitražo teismas priklauso Sąjungos teismų sistemai ir, konkrečiai, ar jis gali būti laikomas valstybės narės teismu, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį. Iš tiesų dėl to, kad valstybių narių įsteigtas teismas priklauso Sąjungos teismų sistemai, jo sprendimams gali būti taikomi mechanizmai, pagal kuriuos galima užtikrinti visišką Sąjungos normų veiksmingumą (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 52 Kaip ir arbitražo teismas byloje, kurioje priimtas 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 45 punktas), toks *ad hoc* arbitražo teismas, kaip numatytas ECHS 26 straipsnio 6 dalyje, nėra valstybės narės, šiuo atveju Prancūzijos Respublikos, teismų sistemos dalis. Be to, būtent išimtinis šio teismo jurisdikcijos pobūdis, palyginti su ECHS susitariančiųjų šalių teismų jurisdikcijos pobūdžiu, yra viena iš pagrindinių ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punkto ir 4 dalies buvimo priežasčių. Juo labiau kad jeigu atitinkamas arbitražo teismas būtų priskiriamas prie minėtos sutarties susitariančiosios šalies teismų, jis būtų priskiriamas ECHS 26 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytiems teismams ir tada ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punktas taptų visiškai neveiksmingas.
- 53 Ši tokio arbitražo teismo ypatybė reiškia, kad jis bet kuriuo atveju negali būti laikomas „valstybės narės teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, todėl neturi teisės kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą (pagal analogiją žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 46 ir 49 punktus).
- 54 Šiomis aplinkybėmis dar reikia patikrinti, trečia, ar tokio teismo priimtam arbitražo sprendimui, konkrečiai kalbant, remiantis ESS 19 straipsniu, gali būti taikoma valstybės narės teismo kontrolė ir ar ši kontrolė gali užtikrinti visišką Sąjungos teisės laikymąsi, garantuojant, kad teisės klausimai, kuriuos šis teismas galbūt turės nagrinėti, prireikus galės būti pateikti Teisingumo Teismui prašyme priimti prejudicinį sprendimą.
- 55 Šiuo tikslu reikia pažymėti, kad pagal ECHS 26 straipsnio 8 dalį arbitražo teismo sprendimai yra galutiniai ir atitinkamo ginčo šalims privalomi. Be to, pagal ECHS 26 straipsnio 4 dalį ginčas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, be kita ko, gali būti perduotas *ad hoc* arbitražo teismui remiantis UNCITRAL arbitražo reglamentu, o šis arbitražo teismas nustato savo procedūros taisykles pagal šį arbitražo reglamentą.
- 56 Nagrinėjamu atveju, kaip buvo priminta šio sprendimo 32 punkte, pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo šalys pagal ECHS 26 straipsnio 4 dalies b punktą nusprendė perduoti šį ginčą spręsti *ad hoc* arbitražo teismui, įsteigtam remiantis UNCITRAL arbitražo reglamentu, ir pagal šį arbitražo reglamentą sutiko, kad arbitražo vieta būtų Paryžiuje; dėl to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamai bylai, kurios dalykas yra minėto teismo priimto arbitražo sprendimo teisminė kontrolė, taikytina Prancūzijos teisė.
- 57 Vis dėlto tokią teisminę kontrolę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali vykdyti tik tiek, kiek tai leidžiama pagal jo valstybės narės nacionalinę teisę. Civilinio proceso kodekso 1520 straipsnyje numatyta tik ribota kontrolė, be kita ko, susijusi su arbitražo teismo jurisdikcija.

- 58 Žinoma, dėl komercinio arbitražo Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad reikalavimai dėl arbitražo proceso veiksmingumo pateisina, kad arbitražo sprendimo kontrolė, kurią atlieka valstybių narių teismai, būtų ribota, jei esminės Sąjungos teisės nuostatos gali būti nagrinėjamos vykdančią šią kontrolę ir prireikus būti prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pateikto Teisingumo Teisme, dalykas (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 54 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 59 Vis dėlto arbitražo procedūra, kaip antai numatyta ECHS 26 straipsnyje, skiriasi nuo komercinio arbitražo procedūros. Antroji susijusi su atitinkamų šalių valios autonomija, o pirmoji kyla iš sutarties, pagal kurią, kaip numatyta ECHS 26 straipsnio 3 dalies a punkte, valstybės narės sutinka netaikyti savo teismų jurisdikcijos, taigi, ir teisminių teisių gynimo būdų sistemos, kurią ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje jos įpareigojamos nustatyti Sąjungos teisei priklausančiose srityse (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 34 punktą), nes ginčai gali būti susiję su šios teisės taikymu ar aiškinimu. Esant šioms sąlygoms pirmesniame punkte nurodyti samprotavimai, susiję su komerciniu arbitražu, netaikytini tokiai arbitražo procedūrai, kuri nustatyta ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punkte (šiuo klausimu žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 55 punktą).
- 60 Atsižvelgiant į visas arbitražo teismo ypatybes, primintas šio sprendimo 48–59 punktuose, reikia konstatuoti, kad jei ECHS 26 straipsnio nuostatos, pagal kurias tokiam teismui leidžiama perduoti spręsti ginčą, galėtų būti taikomos ginčui tarp valstybės narės investuotojo ir kitos valstybės narės, tai reikštų, kad sudarydamos ECHS Sąjunga ir valstybės narės, tokios sutarties šalys, nustatė tokio ginčo sprendimo mechanizmą, kuris gali neleisti, kad šis ginčas būtų išspręstas taip, kad būtų užtikrintas visiškas šios teisės veiksmingumas, net jeigu jis būtų susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu ar taikymu (pagal analogiją žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 56 punktą).
- 61 Žinoma, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, tarptautinis susitarimas, pagal kurį numatyta sukurti teismą, kuris būtų įgaliojamas aiškinti jo nuostatas ir kurio sprendimai privalomi Sąjungos institucijoms, taip pat ir Teisingumo Teismui, iš esmės nėra nesuderinamas su Sąjungos teise. Iš tiesų Sąjungos kompetencija tarptautinių santykių srityje ir jos teisė sudaryti tarptautinius susitarimus neišvengiamai apima teisę įsipareigoti paklusti pagal tokius susitarimus sukurto ar paskirto teismo sprendimams, kiek tai susiję su minėtų susitarimų nuostatų aiškinimu ir taikymu, jei užtikrinama Sąjungos ir jos teisinės sistemos autonomija (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 57 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 62 Vis dėlto Sąjungos kompetencijos įgyvendinimas tarptautinėje srityje negali būti toks platus, kad leistų tarptautiniame susitarime numatyti nuostatą, pagal kurią vienos valstybės narės investuotojo ir kitos valstybės narės ginčui dėl Sąjungos teisės gali būti netaikoma Sąjungos teismų sistema, neužtikrinant visiško šios teisės veiksmingumo.
- 63 Iš tiesų tokia galimybė, kaip Teisingumo Teismas nusprendė byloje, kurioje priimtas 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 58 punktą), ir kaip generalinis advokatas iš esmės pažymėjo savo išvados 83 punkte, galėtų sukelti abejonių dėl Sutartyse nustatytos teisės autonomijos ir savitumo išlaikymo, visų pirma užtikrinamo pagal SESV 267 straipsnyje numatytą prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūrą.

- 64 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad, nepaisant tarptautinio susitarimo, kurio dalis ji yra, daugiašalio pobūdžio, tokia nuostata, kaip ECHS 26 straipsniu, iš tikrųjų siekiama reglamentuoti dvišalius santykius tarp dviejų susitariančiųjų šalių – analogiškai kaip ir dvišalės investicijų sutarties nuostata, nagrinėta byloje, kurioje priimtas 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 58 punktas).
- 65 Tai reiškia, kad nors ECHS valstybėms narėms gali būti nustatyta pareiga laikytis joje numatytų arbitražo mechanizmų santykiuose su trečiųjų valstybių, kurios taip pat yra šios sutarties susitariančiosios šalys, investuotojais dėl pastarųjų investicijų šiose valstybėse narėse, galimybė ECHS nustatyti tokias pačias tarpusavio pareigas valstybėms narėms prieštarauja Sąjungos teisės autonomijos ir savitumo išsaugojimui.
- 66 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada: ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis netaikomas vienos valstybės narės ir kitos valstybės narės investuotojo ginčams dėl pastarojo investicijos pirmojoje valstybėje narėje.
- 67 Be to, reikia pažymėti, kad pagal ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmą pastraipą sąvoka „investicija“ – tai bet kokios rūšies turtas, kurį tiesiogiai ar netiesiogiai valdo ar kontroliuoja investuotojas“ ir kuris apima vieną iš šios nuostatos a–f punktuose nurodytų elementų. Be to, ECHS 1 straipsnio 6 punkto trečioje pastraipoje, be kita ko, patikslinta, kad sąvoka „investicija“ nurodo bet kokią investiciją, susijusią su ekonomine veikla energetikos sektoriuje“. Tai reiškia, kad šios nuostatos pirmoje pastraipoje apibrėžta pati sąvoka „investicija“, o jos trečioje pastraipoje patikslinta, kad ne visos investicijos, atitinkančios pirmoje pastraipoje pateiktą apibrėžtį, patenka į ECHS taikymo sritį, nes ji apima tik investicijas, susijusias su ekonomine veikla energetikos sektoriuje.
- 68 Taigi pirmiausia reikia patikrinti, ar iš elektros energijos tiekimo sutarties kylantis skolinis reikalavimas patenka į ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmoje pastraipoje nurodytą sąvoką „investicija“, o jei taip, – ar tokia investicija susijusi su ekonomine veikla energetikos sektoriuje, kaip tai suprantama pagal šios nuostatos trečią pastraipą.
- 69 Kalbant apie ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmoje pastraipoje esančią sąvoką „investicija“, reikia konstatuoti, kad šiai sąvokai būdingos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirmą, tai turi būti toks turtas, kurį investuotojas tiesiogiai arba netiesiogiai valdo ar kontroliuoja, ir, antra, šis turtas turi apimti bent vieną iš šios nuostatos a–f punktuose nurodytų elementų.
- 70 Dėl pirmosios sąlygos reikia konstatuoti, kad šiuo atveju ji yra įvykdyta. Iš tiesų pagal elektros energijos tiekimo sutartį kylantis reikalavimas yra tiesiogiai investuotojui priklausantis turtas, nes ECHS 1 straipsnio 7 punkte apibrėžta sąvoka „investuotojas“, vartojama, be kita ko, ECHS 26 straipsnio 1 dalyje, kiek tai susiję su tokia susitariančiąja šalimi, kaip Ukraina, be kita ko, apima visas įmones, kurios organizuojamos pagal šios susitariančiosios šalies teritorijoje taikytinus teisės aktus. Taigi *Komstroy* turi būti laikoma investuotoja, kuriai tiesiogiai priklauso turtas – skolinis reikalavimas pagal elektros energijos tiekimo sutartį. Šiuo klausimu reikia patikslinti, jog tai, kad *Komstroy* įgijo valstybės, kuri nėra ECHS šalis, įmonės skolinį reikalavimą, negali paneigti jos statuso kaip „investuotojos“, kaip tai suprantama pagal ECHS, nes, kaip savo išvados 138 punkte pažymėjo generalinis advokatas, investiciją, kaip tai matyti iš paties ECHS 1 straipsnio 7 punkto, gali atlikti valstybės, kuri nėra ECHS šalis, ekonominės veiklos vykdytojas.

- 71 Dėl antrosios sąlygos reikia konstatuoti, kad iš elektros energijos tiekimo sutarties kylantis skolinis reikalavimas *a priori* galėtų patekti ir į ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmos pastraipos c papunkčio, ir į ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmos pastraipos f papunkčio taikymo sritį.
- 72 Pirma, ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmos pastraipos f papunktyje į sąvoką „investicija“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, įeina „bet kokia <...> sutartimi <...> suteikta teisė užsiimti bet kokia ekonomine veikla energetikos sektoriuje“. Skolinis reikalavimas gali būti laikomas „sutartimi suteikta teise“. Vis dėlto, kaip savo išvados 122 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, pats skolinis reikalavimas, kylantis iš paprastos elektros energijos pardavimo sutarties, negali būti laikomas suteiktu vykdyti ekonominę veiklą energetikos sektoriuje.
- 73 Antra, kalbant apie ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmos pastraipos c papunktį, šioje nuostatoje patikslinta, kad sąvoka „investicija“ apima „pinigin[is] ar sąlygų vykdymo pretenzij[a]s [piniginius reikalavimus ar teisę reikalauti prievolių įvykdymo] pagal sutartį, turinči[as] ekonominės vertės ir susijusi[as] su investicija“. Todėl reikia patikrinti, ar iš elektros energijos tiekimo sutarties kylantis skolinis reikalavimas gali būti prilyginamas tokiems reikalavimams.
- 74 Šiuo klausimu reikia pažymėti, pirma, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas skolinis reikalavimas yra piniginis, nes iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tai yra reikalavimas sumokėti pinigų sumą, o jo vertė pinigais yra 16 287 185,94 USD, kaip priminta šio sprendimo 11 punkte.
- 75 Antra, šis skolinis reikalavimas kyla iš sutarties, t. y. elektros energijos tiekimo sutarties, sudarytos tarp *Moldtranselectro* ir *Derimen*, turinčios ekonominę vertę, nes šią elektros energiją buvo sutikta tiekti už tam tikrą pinigų sumą.
- 76 Trečia, lieka nustatyti, ar minėtas skolinis reikalavimas kyla iš sutarties, susijusios su investicija.
- 77 Šiuo klausimu Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje nėra jokios informacijos, kuri leistų manyti, kad *Moldtranselectro* ir *Derimen* sudaryta elektros energijos tiekimo sutartis yra susijusi su kokiu nors kitu sandoriu, nesvarbu, ar tai yra investicija, ar ne.
- 78 Iš tiesų *Moldtranselectro* ir *Derimen* sutartiniai santykiai buvo susiję tik su elektros energijos tiekimu, nes šią elektros energiją pagamino kiti Ukrainos ekonominės veiklos vykdytojai, kurie tik pardavė ją *Derimen*.
- 79 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad paprasta tiekimo sutartis yra komercinis sandoris, kuris savaime negali būti laikomas „investicija“, kaip tai suprantama pagal ECHS 1 straipsnio 6 punktą, neatsižvelgiant į tai, ar tam, kad konkretus sandoris būtų laikomas investicija, yra būtinas įnašas.
- 80 Jei ši nuostata būtų aiškinama kaip nors kitaip, netektų prasmės ECHS daromas aiškus skirtumas tarp šios sutarties II dalyje reglamentuojamos prekybos ir jos III dalyje reglamentuojamų investicijų.
- 81 Minėtas skirtumas atspindi ECHS tikslą, kuris matyti iš jos preambulės, t. y. „[skatinti ekonomikos augimą] taikant investavimo ir prekybos [investavimą ir prekybą] energetikos srityje liberalizuojančias priemones“. Šios dvi priemonių kategorijos atitinka šios sutarties, kuria reglamentuojamos, pirma, investicijos ir, antra, prekyba, struktūrą.

- 82 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad ECHS 26 straipsnis taikomas ginčams, susijusiems su įsipareigojimų, kylančių iš šios sutarties III dalies, susijusių su investicijų skatinimu ir apsauga, tariamu pažeidimu, o ne pagal jos II dalį, susijusių su prekyba. Šis atskyrimas atspindi vieną iš svarbiausių pagrindų, kuriuo grindžiamos specialios užsienio investuotojams taikomos apsaugos taisyklės, t. y. kad investavimo operacijos apima lėšų investavimą užsienyje ir paprastai kilus ginčui jos negali būti lengvai grąžinamos.
- 83 Šioje byloje nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismui pateikta informacija neleidžia paneigti, kad *Derimen* galėjo perorientuoti elektros energijos tiekimą *Moldtranselectro* ir pasiūlyti ją kitiems veiklos vykdytojams, juo labiau kad šios elektros energijos gamyba bet kuriuo atveju priklausė nuo *Moldtranselectro* tiesioginių užsakymų *Ukrenergo*, o pastaroji parduodavo šią elektros energiją *Energoalians*, kuri ją perpardavinėjo *Derimen*. Šiomis aplinkybėmis *Derimen* galėjo nutraukti arba sumažinti elektros energijos tiekimą *Moldtranselectro* ir tam jai nebūtų reikėję įšaldyti išteklius Moldovoje.
- 84 Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamas skolinis reikalavimas nėra „investicija“, kaip tai suprantama pagal ECHS 1 straipsnio 6 punkto pirmą pastraipą, nebūtina tikrinti, ar yra įvykdyta šios nuostatos trečioje pastraipoje nurodyta sąlyga, paminėta šio sprendimo 67 ir 68 punktuose.
- 85 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį pateiktą klausimą reikia atsakyti: ECHS 1 straipsnio 6 punktas ir ECHS 26 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad, kai šios sutarties susitariančiosios šalies įmonė įgyja iš elektros energijos tiekimo sutarties, nesusijusios su investicija, kylantį skolinį reikalavimą, kurį valstybės, kuri nėra šios sutarties šalis, įmonė turi tos pačios sutarties kitos susitariančiosios šalies valstybės įmonei, tai nelaikoma „investicija“, kaip suprantama pagal minėtas nuostatas.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

- 86 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, į antrąjį ir trečiąjį klausimus atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 87 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1994 m. gruodžio 17 d. Lisabonoje pasirašytos Energetikos chartijos sutarties, Europos Bendrijų vardu patvirtintos 1997 m. rugsėjo 23 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 98/181/EB, EAPB, Euratomas, 1 straipsnio 6 punktas ir 26 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad, kai šios sutarties susitariančiosios šalies įmonė įgyja iš elektros energijos tiekimo sutarties, nesusijusios su investicija, kylantį skolinį reikalavimą, kurį valstybės, kuri nėra šios sutarties šalis, įmonė turi tos pačios sutarties kitos susitariančiosios šalies valstybės įmonei, tai nelaikoma „investicija“, kaip suprantama pagal minėtas nuostatas.

Parašai.